

ČAJ

Pro chvíle pohody

KVĚTEN 2019

Časopis Autorů Jičínska

Vážná hodina

Kdo teď lká kdesi tam ve světě,
zbytečně lká ve světě,
lká nade mnou.

Kdo se smál kdesi teď do noci,
zbytečně smál do noci,
smál se mi.

Kdo teď jde kdesi tam ve světě,
zbytečně jde ve světě,
jde ke mně.

Kdo teď mře kdesi tam ve světě,
zbytečně mře ve světě,
zří na mě.

(překlad Ilona Pluhařová)

Rainer Maria RILKE

152

Vážení čtenáři,

hostem ČAJe je česko - rakouský spisovatel, malíř a pedagog **Adalbert Stifter** (1805 Horní Planá - 1868 Linec). Na svých cestách jsem navštívil jeho rodný domek v Horní Plané, kde dnes najdete památník. Koupil jsem si zde knihu vybraných ukázek ze Stifterova díla „**Pohádky, pověsti a legendy**“

(Vydalo nakladatelství Vitalis, v roce 2018, 2. vydání).

Zároveň představuji jedno z nejznámějších autorových děl, román „**Pozdní léto.**“

Rozhovor poskytla pardubická autorka **Iva Tajovská**, která hovořila nejen o svém posledním díle „**Odpusť, že jsem se vrátil.**“

Její próza nás vrací do časů před sto lety. A tak autorka přiznává, že:

„**Musíme se smířit s tím, že nežijeme v ideálním světě!**“

Ilona Pluhařová připravila studii „**Inspirace z německé literatury,**“ kde představuje některé významné německé autory.

V květnu si připomínáme i výročí konce druhé světové války.

Jako dalšího hosta jsem přizval

jičínského autora **Pavla Velešovského**,

kromě dalších děl se představuje povídkou „**Zajatec.**“

Příjemné májové počtení přeje

Václav

ČAJ pro chvíle pohody

č. 152, květen 2019, ročník XVIII

Vydáno 5. května 2019 v Nové Pace

Redakce: Václav Franc, K Hájků 1724, 509 01 Nová Paka

Franczub@seznam.cz

Grafická úprava titulní strany Jozef dŘevník Borovský

Interní tiskovina regionálních autorů Jičínska.

TEXTY NEPROŠLY JAZYKOVOU ÚPRAVOU!

HOST ČAJe:

Adalbert STIFTER

(23. října 1805 Horní Planá– 28. ledna 1868 Linec)

byl česko-rakouský spisovatel, malíř a pedagog. Patří k nejvýznamnějším představitelům biedermeieru. Je dodnes aktuální svou kritikou vyhrcořených vztahů mezi národy a svým vztahem k šumavské přírodě. Díky jeho příkladným postojům ve vztazích mezi českým a německým obyvatelstvem zemí Koruny české, po něm bylo pojmenováno sdružení Adalberta Stiftera, které se zabývá podporou česko-německého porozumění.

Adalbert Stifter se narodil 23. října 1805 jako nejstarší syn tkalce Johanna Stiftera a jeho ženy Magdaleny v Horní Plané nad Vltavou (Šumava), původně se jménem Albert. Poté, co otec zahynul při nehodě v roce 1817, vychovávala jej matka. Práci na hospodářství svého dědečka z otcovy strany Augustina Stiftera pomáhal zlepšovat rodinné poměry. Smrt otce Adalbertem natolik otřásla, že ji odmítal přijmout jako fakt a dva dny držel hladovku. V roce 1818 ho poslal dědeček Franz Friepeš (z matčiny strany) proti jeho vůli na latinskou školu. V roce 1820 se jeho matka vdala za pekaře Ferdinanda Mayera. V roce 1825 Stifter prodělal neštovice.

Až do roku 1826 navštěvoval Stifter latinskou školu benediktinů v Kremsmünsteru. V tomto období, které později popsal jako nejkrásnější období svého života, se v něm rodí cit pro přírodu, literaturu i umění. V latinské škole byl nazýván „Stifter Adalbertus, Bohemus Oberplanensis“ v překladu: "Adalbert Stifter Čech Hornoplanský". Školu ukončil s vynikajícími výsledky. Pokračuje na Vídeňské univerzitě studiem práv. Zajímá se o fyziku, jazyky a filosofii. Studium si financuje jako soukromý učitel (má výrazné pedagogické

nadání, avšak nikdy si nenalezne stálé učitelské místo). Díky této práci také poznává svou první lásku, Fanny Greipelovou. Její rodiče však vztah ukončují na základě vrozené Stifterovy letargie a neschopnosti

nalézt si pevné místo. V roce 1832 potkává Amalii Mohauptovou, dceru důstojníka z Kyjova na Moravě. V tomto roce také ukončuje studia ve Vídni.

V letech 1833 až 1848 se živil částečně jako malíř, částečně jako spisovatel. Vznikly tehdy jeho první povídky. Po svatbě s Amálií (která byla modistkou) v roce 1837 zůstal pár dlouho bezdětný, což Stifter těžce nesl. Oba se ujali péče o Amaliinu neterť Julianu. S rodinou Stifter cestoval do své rodné vsi, také do Mnichova či Lince. Vyšel mu román Pozdní léto (Der Nachsommer). Od roku 1841 opět působil jako domácí učitel. V letech 1843 až 1846 například na zámku Kynžvart učil Richarda, syna rakouského kancléře Metternicha.

**Rodný dům Adalberta Stiftera v Horní Plané,
kde je dnes autorovo muzeum.**

Revoluční rok 1848 silně zasáhl Stiftera svými myšlenkami. Později je však zklamán, stahuje se do ústraní a do konce života zůstává konzervativní. V jeho díle se objevují přírodní motivy. V roce 1850 se stává hornorakouským školním inspektorem s titulem c. a k. školní rada a s ročním příjmem 1500 zlatých. V té době působil též jako konzervátor Centrální komise pro výzkum a zachování kulturních památek pro Horní Rakousko.

V roce 1858 umírá Stifterova matka.

Stifter pracuje na historickém románu Vítek (Witiko), jehož tři díly postupně vycházejí během šedesátých let. Během práce se u něj objevují zdravotní problémy. 26. ledna 1868 se zřejmě kvůli zhoršujícímu se zdravotnímu stavu pokouší o sebevraždu. V kómatu leží až do 28. ledna, kdy umírá.

Zdroj: https://cs.wikipedia.org/wiki/Adalbert_Stifter .

S manželkou jsme v létě 2018 navštívil rodný dům Adalberta Stiftera a můžeme jeho návštěvu všem vřele doporučit. Koupil jsem si tam knihu „Pohádky, pověsti a legendy“, což je výběr se Stifterových povídek.

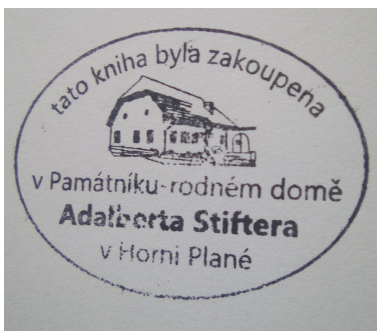
Adalbert STIFTER

Pohádky, pověsti a legendy

Vydalo nakladatelství Vitalis v roce 2018 (2.vydání)

překlad Hanuš Karlach, ilustrace Lucie Müllerová

Vybrané ukázky pocházejí se Stifterových povídek (některé jsou kráceny pro potřeby knihy a opatřeny samostatnými názvy). Většinou se jedná o vyprávění s dobovou tematikou, často se objevuje problematika moru. Např. V povídce „Děvče z ostružin“, které vypráví o chlapci ze smolařské chalupy, kterému zemřeli rodiče na mor. On se zachrání živí se všelijak v lese a nalezne malé dítě, holčičku, o kterou se stará, zachrání ji život. Příběh šťastně končí po letech, svatbou obou hrdinů příběhu.

Zajímavá je pasáž: viz str. 63 z povídky „Popsaná jedlička.“ Cituji: „Vprostřed toho údolí je městečko Horní Planná, kolem sebe má luka a pole, nepříliš daleko dívá se na vody Vltavy a ještě dál hledí na několik rozsetých vesnic. Opět nepříliš daleko od domků, co by tam kamenem dvakrát po sobě dohodil, tyčí se kostelík. Je to divotvorný kostelík Matky Boží Bolestné „U Dobré vody,“ protože na hlavním oltáři je podobizna Panny Marie s meči bolesti v srdci.“

Odkaz na nakladatelství Vitalis: <https://www.vitalis-verlag.com/cz/>

Přečetl jsem si jedno z nejznámějších děl Adalberta Stiftera „Pozdní léto.“

Adalbert STIFTER Pozdní léto (Der Nachsommer)

naučný román a společensko-sociální román, 1. vydání 1857

Vydal Odeon v roce 1968 v překladu Jitky Fučíkové.

Pozdní léto, v německém originále Der Nachsommer, je výchovný vývojový román (tzv. bildungsroman) Adalberta Stiftera. Vyšel v roce 1857. Polemika s Goethem. Učí, jak žít v pokoře a souladu s přírodními zákony. Kniha nebyla ve své době přijata s nadšením, čtenáři i kritika jí zazlívali staromódnost a nudnost.

Rozsáhlý román „Pozdní léto“ lze charakterizovat ukázkou, viz str. 501 „... a budu se oddávat jen svým bezvýznamnějším zálibám, abych i já měl jakési pozdní léto, jako tvůj Risach.“

Hlavní hrdina Heinrich Drendorf v úvodu představuje svoji rodinu a dětství, které prožívá v harmonickém prostředí. S dospělostí se vydává na cesty poznání, až jej osud a blížící se bouřka nasměruje do tzv. Asperova statku, kde žije svobodný pán Risach, bývalý úředník ve státní službě, studuje vědy a miluje poznání světa. Domu, ve kterém žije se říká „Růžová dům.“ Žije v harmonii s přírodou. Heinrich u něj nalézá vysněný ráj, místo pro život. Následně kreslí, učí se španělsky a hraje na citeru. Dokonce čte v originále básníky.

U Risacha poznává Matyldu a její děti Gustava, ten se učí u svobodného pána všem vědomostem, a Natálii. Ta žije s matkou ve Sternenhofu. Heinrich jejich sídlo často navštěvuje, pochopitelně se vrací domů k rodičům a sestře Klotyldě. Nakonec jeho vztah ústí k lásce k Natálii, kterou si vezme za ženu. Tam právě kniha končí. Navíc se Heinrich dozvídá o dávném vztahu Risacha a Matyldy. Ale rodiče jejich lásce brání, a tak se Risach ožení bez lásky. Jeho žena umírá. Matyldu provdají, má dvě děti, ale na svou velkou lásku nikdy nezapomněla. Po smrti svého manžela hledá oporu opět u Risacha.

Dovolím si dvě krátké ukázky z díla:

Str. 10: A žije-li každý co nejlépe pro sebe, zároveň tím žije i pro lidskou společnost.

Str. 289: Na rozdíl od nedávných dob jsem se už také nespokojoval pouhým sbíráním vědeckého materiálu, nestačilo mi už nálezy prostě zaznamenávat, aby vznikl obraz, jak je všechno ve vrstvách vedle sebe a nad sebou uloženo, - vedl jsem sice záznamy o tom i teď velice pečlivě – nýbrž jsem si kladl stále otázku, jak a kde se asi všechno vzalo. Rozvíjel jsem úvahy a zapisoval jsem, co mi přicházelo myslí. Snad z toho v budoucnosti něco vzejde.

Kdo by se chtěl seznámit s básnickým dílem Adalberta Stiftera, doporučuji stránky Jihočeské vědecké knihovny v Českých Budějovicích (viz <https://www.kohoutikriz.org/autor.html?id=stift>). Zjistil jsem tam, že Roman Szpuk (představil jsem jeho tvorbu v ČAJi č. 135 (prosinec 2017) překládal Stiftera, a to hlavně v jeho raném období.

V každém případě doporučuji navštívit turisticky atraktivní kraj Adalberta Stiftera, neboť zde najdete jeho stopu na každém kroku (např. naučnou stezku, lesopark Adalberta Stiftera na Dobré Vodě, sochu atd.)

Ilona PLUHAŘOVÁ INSPIRACE Z NĚMECKÉ LITERATURY

K zajímavým osobnostem německé literatury patří například CHRISTIAN MORGENSTERN (1871 – 1914). Přestože mu nebylo souzeno příliš dlouhé pozemské žití, navíc komplikované vleklou nemocí, stačil se výrazně zapsat mezi významné německé autory. Věnoval se žurnalistice, překladatelství a básnictví, je považován za zakladatele německé nonsensové poezie.

Ve svých básnických dílech spojuje jevy zdánlivě neslučitelné či nesmyslné, ve své abstraktní poezii náhodně kombinuje náhodné hlásky a slabiky. Typickým pro jeho tvorbu je humor spočívající v grotesku a ve hře s absurdními jazykovými prvky, pověstné jsou i Morgensternovy slovní hříčky.

Překladem Morgensternových děl se zabýval například básník, prozaik a filosof EGON BONDI (1930-2007) či méně známá jičínská básnířka Štěpánka Volfová. Kromě básnických sbírek Palmytröma (Palmström); Palma Kužel (Palma Kunkel) či Šlasi patří snad k nejznámějším Morgensternovým dílům ŠIBENIČNÍ PÍSNĚ (Galgenslieder).

Jako ochutnávku z Morgensternovy básnické tvorby uveďme následující básně:¹

Trychtýře (něm. Die Trichter)

Dva trychtýře se nocí berou.
Zúženou jejich trupu děrou
 měsíční světlo
 tiše stále
 proudí na
 cestu
 a.t.
 d.

(přeložil Egon Bondi)

¹ Z knihy Christian Morgenstern: Šibeniční písně. Praha: Labyrint, 2010, 131 s.

Estetická lasice

Lasici
v podivné pozici
zřím u potoka sedící.

Víte-li
proč?

To sdělí mi Potratek
v stínu:

Ta vykutá-
lená filuta
dělá to vše kvůli rýmu.

(přeložil Egon Bondi)

Velmi čtivým autorem je rovněž RAINER MARIA RILKE (1875 – 1926). Tento německy píšící pražský rodák se stal významným představitelem německé lyriky, jež zahrnuje básníkovu samotářské putování životem i světem. Hledá Boha a cestu k pochopení lidského bytí i vlastního nitra, v Rilkově případě plného protikladů. K jeho nejvýznamnějším básnickým sbírkám náleží například Kniha hodinek; Duinské elegie; Sonety Orfeovy aj. Jako příklad básnickovy tvorby uvedme básnickou skladbu Vážná hodina.²

Ernste Stunde

Wer jetzt weint irgendwo in der Welt,
ohne Grund weint in der Welt,
weint über mich.

² Zdroj: Rainer Maria Rilke: Ausgewählte Gedichte. Hamburg: Christian Wegner Verlag, 1946, 160 s.

Wer jetzt lacht irgendwo in der Nacht,
ohne Grund lacht in der Nacht,
lacht mich aus.

Wer jetzt geht irgendwo in der Welt,
ohne Grund geht in der Welt,
geht zu mir.

Wer jetzt stirbt irgendwo in der Welt,
ohne Grund stirbt in der Welt,
sieht mich an.

Vážná hodina

Kdo ted' lká kdesi tam ve světě,
zbytečně lká ve světě,
lká nade mnou.

Kdo se smál kdesi ted' do noci,
zbytečně smál do noci,
smál se mi.

Kdo ted' jde kdesi tam ve světě,
zbytečně jde ve světě,
jde ke mně.

Kdo ted' mře kdesi tam ve světě,
zbytečně mře ve světě,
zří na mě.

(přeložila Ilona Pluhařová)

K německým lyrikům světového věhlasu náleží po J.W. Goethovi HEINRICH HEINE (1797-1856). Básnický ohlas si získal sbírkou KNIHA PÍSNÍ, která se vyznačuje jednoduchými melodickými básněmi, čerpajícími z lidové poezie a obsahující romantická gesta, baladické nálady, ironii i sebeironii. Nalezneme zde také úzké sepětí tvůrce s přírodou i bojovné sociální motivy. Známou je rovněž poměrně rozsáhlá básnická skladba EIN WINTERMÄRCHEN (ZIMNÍ POHÁDKA), jež začíná následujícími slovy:

Im traurigen Monat November wars,
die Tage wurden trüber,
Der Wind riß von den Bäumen das Laub,
Da reist ich nach Deutschland hinüber.

Und als ich an die Grenze kam,
da fühl ich ein stärkeres Klopfen,
In meiner Brust, ich glaube sogar,
Die Augen begannen zu tropfen.

-

Stižen smutkem měsíc listopad byl,
přešel k dnům mlhavějším,
listoví stromů vítr serval,
když tu já do Němec ujíždím.

A když jsem ku hranicím šel,
cítíl jsem tlukot stoupající
v hrudi mojí, myslím si, baže
oči skrápějí mi líci.

(přeložila Ilona Pluhařová)

Překlady Heinových básní se zabývala rovněž již zmíněná jičínská básnířka Štěpánka Volfová:³

³ Překlady Štěpánky Volfové uvádí ve svých Pamětech (I-VI) její manžel JUDr. Svatopluk Volf (1893 -1990).

Heinrich Heine

Wo?⁴

Wo wird einst des Wandermüden
Letzte Ruhestätte sein?
Unter Palmen in dem Süden?
Unter Linden an dem Rhein?

Werd ich wo in einer Wüste
Eingeschart von fremder Hand?
Oder ruh ich an der Küste
Eines Meeres in dem Sand?

Immerhin! Mich wird umgeben
Gotteshimmel, dort wie hier,
Und als Totenlampen schweben
Nachts die Sterne über mir.

- - -

Kde unaven po své pouti
k odpočinku spočinu?
Na jihu tam pod palmami?
Pod lipami na Rýnu?
Nebo budu ležet v poušti
cizí rukou zahrabán?

snad na břehu moře v písku
opuštěn a nepoznán?
Pod tou boží nebes bání
všechna místa stejná jsou –
Plápolat ja svíce budou
v noci hvězdy nade mnou.

(přeložila Štěpánka Volfová)

A nakonec uved'me nejuznávanější osobnost německého básnictví, kterou je bezpochyby J. W. GOETHE (1749 -1832). V mládí se stal zakladatelem

⁴ Báseň z Heinova náhrobku.

a ideovým vůdcem hnutí Sturm und Drang, což ho přivedlo ke studiu děl W. Shakespeara a lidové slovesnosti. Jeho verše tak obsahují svěží lyriku, okouzlení přírodou a láskou. Vyjadřoval také odpor k feudálnímu absolutismu a vyslovoval touhu po svobodě. Svou světovou proslulost získal svým lyrickým románem v dopisech Utrpení mladého Werthera. Z Goethových dalších děl jmenujme např. veršované drama Ifigénie na Tauridě, tragédii Edmond, oslavující svobodu či „výchovný román“ Viléma Meistera léta učednická; a Viléma Meistera léta tovaryšská. Vyvrcholením Goethova díla se pak stává rozsáhlá dramatická báseň FAUST. (Její překlad nám zanechala rovněž již zmíněná Štěpánka Volfová.)

J.W. Goethe: Gretchen am Spinnrade, allein
(Faust- úryvek)

Mein Ruh ist hin,
Mein Herz ist schwer,
Ich finde sie nimmer
Und nimmer mehr.

Wo ich ihn nicht hab,
Ist mir das Grab,
Die ganze Welt
Ist mir vergällt.

Mein armer Kopf
Ist nicht verrückt,
Mein armer Sinn
Ist mir zerstückt.

Mein ruh ist hin,
Mein Herz ist schwer
Ich finde sie nimmer
und nimmermehr.

Nach ihm nur schau ich
Zum Fenster hinaus,
Nach ihm nur geh ich
Aus dem Haus.

Sein hoher Gang,
Sein edle Gestalt,
Sein Mundes Lächeln,
Seiner Augen Gewalt.

Und seiner Rede
Zauberfluss,
Sein Händedruck
Und ach, sein Kuss!

Mein Ruh ist hin,
Mein Herz ist schwer,
Ich finde sie nimmer
Und nimmermehr.

Mein Busen drängt
Sich nach ihm hin,
Ach düft ich fassen
Und halten ihn.

Und küssen ihn,
So wie ich wollt,
An seinen Küssen
Vergehen sollt!

Markétka u kolovrátku /Faust/

Je po mém klidu
V srdci mám tíž
Jej nenajdou nikdy,
ach, nikdy již.

Kde není on,
tam hrob a ston.
Celý ten svět
už nevidět.

Ubohá hlava,
ta mi snad šílí,
všechny mé smysly
k jednomu cíli.

Je po mém klidu,
V srdci mám tíž.
Jej nenajdu nikdy,
ach, nikdy již.

Po něm jen hledím
já z okna ven.
On plní můj den
ba i můj sen.

Jak sličný je,
Jak krok má pružný,
těch očí třpyt
a přec tak mužný!

Ta jeho mluva –
Kouzlo řek.
Té ruky stisk,
rtů polibek –

Je po mém klidu,
v srdci mám tíž.
Jej nenajdu nikdy,
ach, nikdy již!

Svá ňadra tisknout
na jeho hrud'
a prosit: Mým jen,
mým navždy bud'.

A líbat jej,
jak moc bych chtěla.
I kdybych potom
zemřít měla!

(přeložila Štěpánka Volfová)

„Musíme se smířit s tím, že nežijeme v ideálním světě!“

ROZHOVOR – IVA TAJOVSKÁ

Pardubickou autorku Ivu Tajovskou jsem čtenářům představoval v ČAJi č.71 v srpnu 2012. Zním ji jako autorku knížek ze současnosti (např. Jepičí hvězdy, Matky Matek, Pavučiny touhy, Jarmark obnažených duší), její povětšinou ženské hrdinky se potýkají s každodenními problémy současnosti. I když občas zabrousí do nedávné minulosti, jako třeba v povídce Archiv z knihy Jepičí hvězdy, podle které byl Českou televizí natočen film.

Přece jenom mě překvapilo, když v loňském roce, vyšla její kniha „Odpust', že jsem se vrátil“ (psal jsem o ní v ČAJi č.149, únor 2019).

Knihy obsadila v anketě 1. místo mezi knihami vydanými v roce 2018 (<https://www.novinky.cz/kultura/492957-literatura-2018-dominovaly-knihy-i-pseudoudalost.html>). A tak jsem se rozhodl, že si s autorkou popovídám nejen o úspěšné knížce, ale o psaní a literatuře obecně.

- Překvapil Vás úspěch knihy „Odpust', že jsem se vrátil?“

Obávám se, že odpověď bude vyznívat neskromně nebo neupřímně, ale já si kromě výše zmíněného článku a několika příznivých recenzí nejsem vědoma nějakého většího úspěchu. Knížka se většinou ani nedostala na pulty knihkupectví. Milé ohlasy mám od několika členů Střediska východočeských spisovatelů, za ně moc děkuji.

- Kniha je přece jen trochu jiná než Vaše předchozí, děj je zasazen do reálií konce 1. světové války a let následujících. Co Vás inspirovalo k napsání? Má kniha nějaký reálný předobraz?

Původní záměr byl napsat scénář pro Českou televizi ke stému výročí konce první světové války a vzniku Československa. Ten jsem dokončila a odevzdala, ale pak se dlouho nic nedělo. A protože mi postavy i téma

začaly být blízké, napsala jsem i román, který je scénáři velmi podobný, ale samozřejmě mnohem barvitější a košatější. Ten se mi podařilo v roce stého výročí vydat. Hlavní myšlenkou a impulzem, na který se příběh nabalil, byla informace, kterou jsem si před tím neuvědomovala. To, že během velké války se čeští a později oslavovaní a vážení legionáři v zájmu vyšších cílů postavili proti svým – Čech proti Čechům, Slovan proti Slovanům. Nevím, zda k tomu ve skutečnosti v zákopech došlo, v každém případě je to velmi pravděpodobné. Tento dějinný paradox se stal základem příběhu. Sama sobě jsem chtěla odpovědět na otázku: Co když se na dvou opačných stranách zákopu ocitl otec, nadšený vlastenec a odpůrce mocnářství proti svému synovi, který zůstal v rakouské armádě? Jaké následky to pak mohlo mít? Tento konflikt mi přišel natolik zajímavý, že jsem se odhodlala pustit do něčeho jiného než doposud.

- Jak dlouho jste na knize pracovala? A jak lehko nebo těžko jste hledala vydavatele?

Protože jsem psala o době, o které jsem toho mnoho nevěděla, tak se získáváním potřebných informací a podkladů víc, jak půl roku. Vydavatele jsem naštěstí nemusela hledat, obrátila jsem se na nakladatelství, které mi do té doby vydávalo předcházející knihy, a to pak ve spřízněné edici román vydalo.

- Román pojednává o vzniku Československa pohledem obyčejných lidí. Jak moc je potřebné tuto dobu připomínat mladé generaci, která o ní, přes veškerá loňská připomenutí, moc neví?

Nejsem natolik optimistická, abych si myslela, že připomínání určitých dějinných událostí jakékoliv generaci něco výrazně změní. Málokdo ocení, pokud mu je něco organizovaně předkládáno a raději si dohledá potřebné informace, pokud dospěje k něčemu, co ho zaujme. Já byla zaskočená zjištěním, jak hodně toho o první polovině minulého století nevím. Nejvíce znepokojivé pro mě bylo uvědomění si, jak se všechno v čase opakuje. Jak zůstávají stejné základní principy a podněty konfliktů s dalekosáhlými tíživými dopady zejména pro masy obyčejných lidí. Jen se odehrávají v jiné době, v jiných kulisách a se stále propracovanějšími a ničivějšími prostředky. Lidé jsou nepoučitelní. Jsou schopni buď jako hybatelé nebo jako dobrovolní či donucení vykonavatelé dopouštět se stále technicky rafinovanějších zvráceností. A obvykle to pokrytecky zaobalí do libozvučně znějících abstraktních keců, manipulací a lží. Všechno mi to začalo zapadat do alibistické úvahy, že světa běh funguje v jakémsi podivném, univerzálním programu a události, které tvoří dějiny, jsou zřejmě nevyhnutelné. A tak jsem se přestala zlobit na odborníky – historiky,

politiky a další vlivné lidi, že nevarují. Nejednají. Že neupozorňují na hrozby, které jsou zjevné. Zkrátka jakoby si v různě dlouhých intervalech lidstvo muselo projít tím, k čemu po určité době zase dospělo.

- V knize píšete, cituji: „Mocní jsou schopni zneužít všeho – ideálů, vlastenectví, víry, techniky. Světovou moc mají v rukách šilenci. Udělají to, co si usmyslejí, nikdo jim v tom nezabrání.“ Na podzim si připomeneme 30. výročí listopadových událostí, které změnily život v Československu. Nejsou právě i vaše slova předzvěstí určitého vystřízlivění z nadějí na konci roku 1989?

Vámi zmíněnou citaci jsem si dovolila vypůjčit a trochu upravit z dochovaného záznamu přímého účastníka velké války. Je v tom řečeno vše. Ale co s tím? Navzdory tomu, že 30 let postupně strízlivíme a dotýká se nás řada nedostatků, máme se ekonomicky dobře. A proto jsme obvykle celkem spokojení či smíření s tím, co máme, nebo loajální, případně rezignovaní. Je to něco za něco. Zneužití naděje lituju, ale protože naděje bývá flexibilní a odolná, stále zůstává. Musíme se smířit s tím, že nežijeme v ideálním světě.

- Kniha mě zaujala a vřele ji doporučuji všem čtenářům. Která postava se Vám nejlépe psala? Anna? Je to přece jenom ženská hrdinka a s těmi máte z předchozích knih řadu zkušeností.

Psaly se mi dobře všechny postavy, bavilo mě se během psaní o nich víc dozvědět. Neměla jsem předem danou fixní představu. Důležité pro mě bylo, abych byla neutrální a žádné z nich nenadržovala nebo ji nepoškozovala. Ale zřejmě mi skutečně byla nejbližší postava Anny. Jejím prostřednictvím jsem se vžila do postavení žen před sto lety, kterým odešli do války jejich blízcí a oni prožívali nejen každodenní starosti o obživu, ale především všudypřítomný strach o své milované. Dokladem oprávněnosti jejich strachu jsou pomníky téměř v každé obci věnované padlým ve velké válce, na kterých jsou mnohdy vyryta dvě až čtyři stejná příjmení.

- V románu mě zaujal i překvapivý závěr ohledně syna Františka, takže žádný konec do ztracena ani happy end, ale spíš naděje, že život pokračuje. Měla jste při psaní jasný cíl, kam hlavní postavy budou směřovat, nebo se při během práce s textem zrodil nějaký nový nápad? Konec románu týkající se hledání Františka jsem dopsala, příběh původně končil nevesele a nesmířitelně. Do každé knížky se mi vkrádá motiv odpuštění, chyběl mi tam. Proč by fiktivní románoví hrdinové neměli mít naději na lepší časy, když ji všichni míváme v běžném životě? Navíc, tenkrát neuvědoměle, jsem si tak vytvořila podhoubí pro volné

pokračování.

- Nepřipadá Vám, že některé ideály dřívějších generací jsou té dnešní polistopadové generaci pro smích?

Jsou. Ale zase se vracíme k citaci z románu, jak všechno včetně ideálů je zneužitelné. Víc mi vadí současná absence dodržování základních pravidel. Slovo nic už neznamena. Topíme se ve spoustě rozporuplných informací. Neseme se na vlně povrchnosti a pokrytectví. Sociální sítě díky umožněné anonymitě odkrývají naše temné stránky, ztrácíme stud, slušnost a ohleduplnost.

- Někde jsem četl, že chystáte i nějaké pokračování románu „Odpust’, že jsem se vrátil.“ Co je na tom pravdy? A můžete aspoň naznačit, o co se jedná? Případně kdy by měl být román hotov?

Román je hotov a leží u nakladatele. O čem je? V den loňského květnového výročí osvobození Československa jsem si vzpomněla na vyprávění staré ženy, která prožila bombardování Fantovky i civilních částí města a poznamenalo ji to na celý život. Začala jsem se shánět po bližších informacích a opět zjistila, co všechno nevím o svém rodném městě. A také co nevím o lidech v jeho okolí a na Chrudimsku, hrdinů, kteří prožili hrůzy heydrichiády a bombardování nebo se zapojili do odbojového hnutí. A tak přišel impulz na volné pokračování předchozí knížky. Moji prarodiče, kteří se narodili koncem devatenáctého století, prožili dvě války. Prožijí ji i postavy z předcházejícího románu. Přišel mi zajímavý nápad postavit hlavní ženskou hrdinku Annu do okolností, kdy nyní, již o 25 let starší, musí řešit situaci podobnou té, které čelil její muž a ve které v jejích očích selhal. Zamýšlela jsem se, jaké to je, když někdo musí při svém rozhodování volit pouze ze špatných možností, které ohrožují životy blízkých.

- Ted’ trochu odbočím od Vaší knihy. Jste členkou Střediska východočeských spisovatelů. Nedávno napsala Marcella Marboe otevřený dopis ohledně těžkého prosazení autorů z regionu. Patříte mezi jednu z výjimek, která našla uplatnění i v pražských nakladatelstvích. V čem tkví naděje pro méně známé autory mimo Prahu, aby se prosadili? A pomáhá Vám v tom třeba právě Středisko ?

Mně Středisko vlídně přijalo v roce 2005. Mojí výhodou bylo setkání s Marcellou Marboe, která byla mojí profesorkou na tehdejší ekonomické škole. Osud nám někdy nachystá třeba i opakované setkání s někým, kdo nás během života nějak ovlivní nebo nám je ku pomoci.

Výhodou Střediska je poskytnutí zázemí zejména začínajícím autorům,

dává možnost publikovat své práce v bulletinu nebo sbornících. Velmi si vážím pana Duška, Faltuse, Uhera i mnoha dalších, kteří, kromě jiné práce pro organizaci, píší recenze a autorům poskytují zpětnou vazbu a podporu. Ale cestu do pražských nakladatelství si zřejmě musí vyšlapat každý sám. Je to čím dál těžší a potupnější. Nestačí napsat něco dobrého, je potřeba mít hlavně notnou dávku štěstí. To jsem měla já, když jsem nakladatelství poslala svou prvotinu. Ale každou další knihu píšu s rizikem, že o ni nebude zájem. Většina spisovatelů, zejména regionálních, jsou v současné době ve vztahu k nakladatelům v podřadné a nezáviděníhodné pozici. Za nedůstojné považuji, že někdy nestojí těm, kteří rozhodují o jejich zaslání práci, které věnovali spoustu energie a hodin svého času, ani za pár vteřin k napsání odmítavých rádků.

- Máte čas na čtení jiných autorů? Co zajímavého jste třeba v poslední době četla, co byste našim čtenářům doporučila?

Volného času a možnosti soustředit se nemám stále ještě dostatek, je to u mě o tom, zda budu psát nebo číst. Zpovzdálí českou současnou literaturu sleduji, ale v posledním období čtu knihy jen od svých známých. Pokud bych měla někoho doporučit, beze sporu by to byl poslední román Marcelly Marboe. A to ne proto, že mám na ni, jako na člověka slabost, ale proto, že je to mimořádné dílo. Přečetla jsem ho ještě v rukopisné formě jedním dechem a pak pomalu opakovaně. Není to veselé, ani lehké čtení. Jedná se o neotřelou, upřímnou a odvážnou knihu.

- Co Vám osobně přináší psaní? Relax, zábavu, potěšení? A máte nějaký literární sen, co byste chtěla napsat?

Psaní pro mě není ani relax ani potěšení, zato je spolehlivým zdrojem protichůdných pocitů. Potřeba psát se pere s malou motivací. K psaní se obvykle musím přemlouvat. Když už konečně po všech odkládacích manévrech usednu k počítači, píšu poměrně snadno a rychle. Ale když nepíšu a přitom můžu, jsem nespokojená a vyčítám si, že lenoším. Prostě psaní je pro mě taková zvláštní, znepokojivá a rozporuplná zátěž, koníček, někdy radost i zábava zároveň. Literární sen nemám. Potěšilo by mě, kdyby se podařilo zrealizovat alespoň ještě jeden můj scénář. Je to ambiciózní přání. Ale při větším přidělu štěstí a vytrvalosti to nemusí být zcela nereálné.

Přeji Vám, aby se Vaše literární sny vyplnily. A napsala ještě řadu tak úspěšných knih jakou bezesporu „Odpust“, že jsem se vrátil“ je. Zároveň dodatečně přeji vše nejlepší k Vaším nedávným kulatým narozeninám!

Děkuji.

Václav

Pavel VELEŠOVSKÝ

Narodil jsem se 28. 6. 1976 v Pardubicích, kde jsem v roce 1994 odmaturoval na místním gymnáziu a poté jsem pokračoval ve studiích na Pedagogické fakultě v Hradci Králové, obor učitelství pro střední školy s aprobací anglický jazyk – dějepis. O pět let později jsem tak nastoupil profesní dráhu učitele, které se stále držím. Dva roky jsem učil v Pardubicích a v roce 2001 jsem se přestěhoval do Jičína, neboť jsem se oženil se

svou nynější manželkou Lucií. Potkali jsme se právě na studiích v Hradci Králové. A tak jsme založili učitelskou rodinu. Já jsem v téže roce nastoupil na Střední průmyslovou školu v Jičíně, kde učím téměř výhradně angličtinu (dějepis tak jednou za deset let). Moje žena učí angličtinu na 2. ZŠ v Jičíně a její bratr angličtinu pro změnu tamtéž. Nemluvě o tom, že moje maminka učila češtinu a latinu na pardubickém gymnáziu. Doufáme, že moje děti nebudou touto kombinací poznamenány. Děti mám tři – hudebně nadané dcery Magdu (16, prvním rokem na pardubické konzervatoři) a Emílii (9) a syna Karla (13, který sice chodí na bubny, ale asi se vydá v budoucnu na jinou dráhu). Mojí vášní je hudba, kterou však mohu akorát tak poslouchat, jak hard rock a heavy metal, tak hudba klasická, ale nebráním se ani jiným stylům. Občas sportuji (jízda na kole, plavání, dříve sjezdové lyžování), mám staré i nové české filmy a samozřejmě knížky (asi největší inspirační zdroj Karel Čapek, David Lodge, Charles Dickens a jiní angličtí klasikové + odborná historická literatura).

Psát jsem začal v podstatě už od dětství. Před zmiňovanými Návštěvníky mým úplně prvním počinem, dá-li se to vůbec tak nazvat, byl popis výletu do Prahy, kam jsme se asi den předtím s naší rodinu vydali, tehdy mi bylo asi osm. Pak si pamatuji na svůj dobrodružný „román“ Tajemství zlaté sošky situovaný do Alžírsko (celý sešit A4, asi osmá třída) a v sedmnácti jsem dokončil Konec v počátku, který jsem psal celý rok, jednu stránku A4 denně. Bylo to o jednom podnikateli, který přišel o ženu a o obchod, stal se bezdomovcem, umírá, ale poslední kapitola se v podstatě týká posmrtného života. Je to sice má nejobsáhlejší věc, ale pochybuji o jeho literární hodnotě vzhledem ke své nevyzrálosti, jak tvůrčí tak věkové.

Ke konci 90. let jsem spíše psal kratší povídky, někdy i miniatury, které se

týkaly čehokoli, co mě právě napadlo. Dost často jsem v nich vdechoval život obyčejným věcem kolem nás, v některých jsem se snažil ventilovat nahromaděné hudební dojmy po poslechu především klasické hudby. Pak přišel na řadu rodinný život, tři nemluvnata, učitelská kariéra, přestavba domu, takže na psaní moc nebyl čas ani klid. Pokračoval jsem někdy po roce 2011, kdy jsem se osmělil vystoupit s povídkou na slavnostním zakončení školního roku, které jsme tehdy pořádali v kině. Mimochodem to byla ona Podivuhodná cesta za tetou a i když to byla původní verze bez pořádné pointy, sál plný studentů ji přijal velmi příznivě, mám-li potlačit svou skromnost. A od té doby pravidelně čtu „školní“ povídky na učitelských večírcích (nebo studentům na konci školního roku v divadle), které už jsou laděny na humornou notu. Tedy aspoň doufám.

UKÁZKY TVORBY PAVLA VELEŠOVSKÉHO

ZAJATEC

Dodnes si na ten den pamatuji. Nevím už, kolikátého tehdy bylo, ale vím, že to byla jedna z nejhezčích chvil, kterou jsem ve válce zažil. A těch opravdu hezkých chvil bylo hodně málo. Pořád se k tomu dni vracím, třebaže od té doby uběhlo víc jak dvacet let.

Byl jsem tenkrát ještě mladý hoch a na frontě jsem bojoval teprve pár měsíců. Postupovali jsme s naší rotou a nic nás nemělo zastavit. Víím, že jsme měli jeden určený cíl a to byl most vzdálený asi dvanáct mil. U mostu na nás čekali tři muži, těm jsme měli přinést nějaké zprávy, proviant a na nic se neptat. Já se však nedostal ani k tomu mostu. Byl jsem totiž pověřen veledůležitým úkolem.

Asi v půli cesty spatřil Tom v dálce pod keřem ležící postavu. Přišli jsme opatrně blíž, abychom zjistili, že je to voják. Německý voják. Tím pevněji jsme tiskli naše zbraně. Prsty se mi potily a klouzaly po rukojeti. Došli jsme až k němu a rozestoupili se kolem jeho těla. Tři z nás šli prohledat okolí. Voják dál nehybně ležel. Myslel jsem, že je mrtvý, ale podle posunků ostatních jsem poznal, že jenom spí. Měl jsem strach, že se probudí. Teď už to mohu klidně říci, měl jsem z něho strach, přestože jsme byli v několikanásobné přesile. Proti jednomu člověku. Bylo to poprvé, co jsem viděl vojáka Wehrmachtu takhle zblízka. Vždycky jsem ty jejich uniformy pozoroval pouze z veliké dálky, byly to pro mě malinké šedivé postavy, na které jsem mířil hlavní svého kulometu. Teď tu ležel přede mnou. Jeho hlava byla schovaná v houští, takže jsem mu ani neviděl do obličeje. Ležel na boku s nataženými rukama, jako kdyby se po něčem sápal, nohy měl skrčeny a mně připadal jako nějaké dítě. Vypadal, jako kdyby se schoulil ze strachu před okolím. Chtěl možná utéci před celou válkou a útočiště našel ve svém spánku. O kousek dál se povalovala jeho helma a

kulomet. Byl asi k smrti unavený, že nechal svoji zbraň pohozenou mimo dosah ruky. Jeho mozek už asi nebyl schopen přemýšlet o nebezpečí, které ho mohlo potkat.

Voják spal klidně dál, jako kdybychom mu byli zcela ukradení. A jak jsme tak stáli kolem něho, náš velitel se pomalu shýbl k zemi, až se dostal na všechny čtyři a hbitým, avšak neslyšným pohybem se chopil vojákovy zbraně. Zamířil na něj a potom strčil do jeho těla. Voják se rychle probudil a jak nás spatřil, okamžitě vyletěl na nohy. Jeho ruce byly zavěšené ve vzduchu a jeho oči vystrašeně hleděly na nás.

Velitel předal vojákovu zbraň Tomovi s příkazem, aby ho nespouštěl z mušky a sám vojáka prohledal. Nenašel však u něj nic, odepjal mu tedy pás s nábojnicemi a pak řekl:

„Co s ním? S námi jít nemůže.“

Nikdo mu však neodpověděl. Všichni jsme jen užasle stáli a německý voják se dosud nestačil z nás vzpamatovat. Padl návrh, aby s ním někdo šel zpátky na stanoviště, což velitel jednoznačně odmítl:

„To nepřipadá v úvahu. Musíme jít všichni pohromadě, tak zněl rozkaz. Vrátit se nemůžeme, jelikož musíme být ve stanovenou dobu na určeném místě.“

„Tak co s ním teda uděláme?“

„Jeden tu zůstane. Bude ho hlídat, dokud nepřijdeme.“

A než jsem stačil cokoli říci, padla volba na mě.

„Vy tu s ním na nás počkáte, Davisi. Kdyby se hnul, tak okamžitě střílet, jasný? My budeme za chvíli zpátky.“

„Pane, nemá tu s Jimem počkat ještě někdo? Bude lepší, když tu budou dva“, ozval se Peter. Byl to můj nejlepší kamarád a já si toužebně přál, aby velitel kývl.

„Však on ho Davis ohlídá sám. My tu budeme co nevidět.“

Podruhé za sebou mě polil studený pot. V tu chvíli se vrátili tři muži, kteří měli prohledat okolí. Na nic podezřelého nenarazili. Velitel mi dal poslední pokyny a potom všichni pokračovali v chůzi. Peter se ještě starostlivě za mnou ohlédl a jeho oči jako by mě utěšovaly, že se zanedlouho vrátí pro mě zpátky. Potom všichni zmizeli v zatáčce a já zůstal sám. Sám s německým vojákem. Snažil jsem se proto zamaskovat veškerý svůj strach a probodával nepřítelem zamračeným pohledem. Ten, jako by se už pomalu zklidnil, snad zjistil, že oba jsme jeden z druhého vystrašení. Já ale nedal svůj strach znát, stále jsem se mračil a mířil na něj svým samopalem. Možná paradoxně právě proto, že jsem se mračil, jsem ukazoval svůj strach, který jsem se snažil skrýt.

Chvíli jsme tak nehnuté stáli, až jsem si znovu uvědomil bolesti mých nohou po tak náročném pochodu. Přišel jsem na to, že má nynější situace má v sobě i něco pozitivního. Nemusím tu stát nebo snad ano? Seržant mi výslovně nepřikázal, jestli mám stát nebo sedět. A co, stejně mě nikdo nevidí. Co by se stalo, kdybych se posadil? Určitě nic.

Pomalu jsem se posadil, nepřestáváje mířit mezi vojákovy oči. Pocítil jsem úlevu, mé nohy si konečně mohly odpočinout. Nakonec to není docela špatné, hlídat toho zajatce. Dívali jsme se stále na sebe. Byl stejně starý jako já, možná o rok dva starší. V jeho tváři jsem však nepostřehl žádné rysy krutosti či nelidskosti, jak jsem se vždycky o Němcích domníval a jak nám to vštěpovali v táboře. Naopak, jeho modré oči skýtaly docela sympatický pohled. Vlasy měl světlé a plné prachu, vůbec celý jeho obličej byl umouněný a strhaný. Rty měl rozpraskané a z pohublé tváře vystupovaly lícní kosti.

Dostal jsem strašnou, ale strašnou chuť na cigaretu. Měl jsem je v zadní kapse a kdybych si je chtěl vyndat, ztratil bych kontrolu nad svou zbraní. Váhal jsem, zda-li mám odolat pokušení. Chuť však byla silná. Když zůstanu pořád ve střehu, nic se nemůže stát. Sedím docela daleko od něj, svou zbraň mám u sebe a on má holé ruce. Chtíč překoná vše. Opatrně jsem sáhl do zadní kapsy a vytáhl vytoužený balíček. Strčil jsem jednu cigaretu do úst a chtěl balíček uložit zpátky, když jsem si všiml jeho dychtivého pohledu. Určitě by si taky jednu dal. Má ruka zůstala viset za mými zády od toho momentu, co jsem zachytil ten jeho pohled. Vsadím se, že by si zapálil s takovou chutí jako já. Jenže je, narozdíl ode mě, v nevýhodě. Chvilku jsem přemýšlel. Je možné, aby voják jedné strany zapálil cigaretu vojákovy opačné válčící strany? Povolují to mezinárodní úmluvy? Seržant o cigaretách nemluvil vůbec. Nepamatuji se, že by bylo něco takového zakázáno. Když mu zapálím, nepomůžu ani jedné válčící straně. Nikomu neuškodím. Nemyslím si, že to ovlivní průběh celé války, budu-li kouřit se zajatcem nebo sám.

Nabídl jsem mu tedy svůj balíček a on poprvé promluvil: „Danke.“

Poznal jsem, že měl hrdlo vyschlé. Vytáhl si jednu cigaretu a já mu ji zapálil. Potom jsem si zapálil sobě. Slastně jsme vychutnávali tabákový kouř a civěli na sebe. Přemýšlel jsem, co se mu asi tak honí hlavou.

„Ich bin Heinz. Und du?“ zeptal se náhle a já nevěděl, co odpovědět. Rozuměl jsem jeho slovům, avšak nedokázal jsem se rozhodnout, mám-li přijmout jeho přátelské gesto a odkrýt tak kousek svého soukromí. On již tak učinil a nyní čekal na mě.

Nejistě jsem odpověděl: „Jim.“

On se trochu pousmál a já nervózně také. Byl jsem ale rád, že mohu zase mlčet a tak jsme pokračovali v tichém nasávání tabákové vůně. Začal jsem si ve svém vědomí utvářet umělý obraz jeho okolí, jeho domova, který opustil.

Tak tedy Heinz. Jeho otec se určitě taky jmenoval Heinz, řekl bych, že bude svému otci hodně podobný. Asi je odkudsi z hor, podle toho, jak je opálený. Tady jsem sluníčko dost dlouho neviděl a on také nevypadá, že by měl nějaké letité válečné zkušenosti. Asi mají doma krásy a každé ráno je vyženu na pastvu. Na horách je pěkně, slunce tam svítí s ještě větší intenzitou, ale zato se tam počasí mění z minuty na minutu. Přijde mrak a rázem je po blankytném nebi. Znáám to, párkrát jsem už na horách byl. Na opravdových horách, ne jako

jsou ty naše anglické kopce, v Alpách, v Rakousku. Jezdili jsme tam se svým bratrem. Ten teď někde lítá v oblacích a sestřeluje Luftwaffe.

Já už dokouřil, zatímco on svůj tabák ještě vychutnával. Cítil jsem se nyní klidnější. Snad to bylo tou cigaretou, která nám oběma trochu uvolnila pouta. Nerozvázala, jen uvolnila. Pozoroval jsem ho, jak vdechuje do sebe nikotin, chvilku ho nechal v plicích a potom vydechl kouř skrze nosní dírky.

„Mluvíš anglicky?“ zeptal jsem se ho náhle, až jsem se potom sám lekl, jak to, že ta slova ze mě vylétla, aniž by k tomu můj mozek dal svolení.

Podíval se na mě a pár vteřin jen hleděl a neřekl ani slovo. Potom mlčky zavrtěl hlavou. Konečně Heinz dokouřil svou cigaretu. Snažil se z ní dostat co nejvíc, že mu špaček ani nebyl vidět mezi prsty. Ten pak zahodil za sebe do křoví. Chvilí seděl, ale bylo na něm znát, že je neklidný, jako kdyby chtěl něco udělat a nevěděl, zda-li je k tomu ta vhodná chvíle. Já ho nespouštěl z očí ani ze své mušky. Zjistil jsem, že mířím do země a tak jsem svůj samopal znovu pozvedl proti jeho tělu. Jak dlouho ještě takhle budeme sedět, říkal jsem si. Seržant tvrdil, že tu budou zpátky za hodinu a půl a zatím uběhlo bezmála dvacet minut. Bože, jak se ten čas vleče! Kdyby tu aspoň Peter zůstal se mnou, tak bychom si mohli povídat, dělat nemístné poznámky vůči tomu Němcovi a minuty by nám rychleji utíkaly. Co já s ním? Musím se mít neustále na zřeteli, nesmím se hnout z místa, jenom tady dřepět. Došel jsem k závěru, že jsme na tom oba stejně.

Najednou jsem uslyšel podezřelý zvuk. Jako by se někdo o kus dál pomalu plížil směrem z lesa. Strnul jsem a znovu pevněji uchopil svou zbraň. Popadl mě nepopsatelný strach a krev mi tuhla v žilách. A co mě ještě víc znervózňovalo, byl fakt, že Němec byl naprosto klidný. Jako kdyby nic neslyšel. Ano, předstíral, že nic neslyšel, protože byl na ten praskot připravený. Jistě tu někde jsou! Já je nevidím, ale oni mě vidí dobře. Kolik jich může být? Tři, pět, deset? Cítil jsem, jak mi po tváři tečou stroužky potu. Nechal jsem Němce Němcem a hleděl k místu, odkud to podezřelé šustění přicházelo. Odjistil jsem samopal a ani jsem si nevšiml, jak se můj zajatec na mně dívá s podivem a úlekem ve svých očích. Ten zvuk se blížil víc a víc a já jenom čekal na ten okamžik, kdy budu moci vystřelit. Už by snad měli být vidět, vždyť podle toho, co slyším, musí být někde na kraji lesa! Ale nic jsem neviděl. Bylo mi to divné. A najednou vidím dvě srnky, jak vyšly z křoví. Když mě spatřily, jak na ně vylekaně hledím s namířenou zbraní, daly se na úprk.

Zhluboka jsem si oddechl. Pak jsem se vrátil pohledem k vojákovi, který na mě nepřestával zírat.

„Nu co“, řekl jsem mu s nepatrně přátelským tónem, „obyčejné srnky.“

Nechápal, protože asi nic neviděl. Sedl jsem si tedy k němu a nechal svůj samopal volně viset na rameni. Tiše jsme tam dřepěli, beze slova a jenom občas se do toho ticha ozvalo Němcovo zakašlání. Poslouchal jsem ptáky, jak zpívají a záviděl jim jejich volnost. Nejradši bych také zamával křídly

a odletěl. Letěl bych si, kam chtěl a zajatce bych tu nechal, ať si taky dělá, co chce. A on by taky šel. Jsme vlastně oba zajatci a ani jeden z nás na tom není lépe. Jsme k sobě připoutáni a nemůžeme se od sebe hnout.

Němec náhle sáhl do náprsní kapsy. Okamžitě jsem popadl svoji zbraň, ale v té rychlosti jsem nebyl schopen ji pořádně zachytit. Zmatkovitě jsem zápasil se svou vlastní zbraní, avšak než jsem ji stačil pevně uchopit, Němec vytáhl ruku zpátky a v ní držel jakousi fotografii. Rohy měla pomačkané a jejím středem šla malá brázda od toho, jak byl kdysi obrázek přehnutý. Chvilku se na ni díval svýma modrýma očima a drsnou dlaní ji hladil. Potom mi ji ukázal.

„Das ist Heike“, řekl.

Podíval jsem se na ni a on mi tu fotografii strčil do ruky.

„Sie ist meine Freundin, schon ein Jahr.“

„Je hezká“, odpověděl jsem. A byla to pravda. Obrázek ukazoval asi jednadvacetiletou dívku, pusou od ucha k uchu a z jejího výrazu bylo znát, že ji někdo překvapil.

„Hübsch, nicht wahr?“

„Pěkná.“

Vrátil jsem fotku s úsměvem a on ji strčil zpátky do kapsy, také s úsměvem. Bylo to poprvé, co jsme se na sebe oba usmáli. Potom jsme se ale zahleděli do země a úsměv byl ten tam. Přemýšlel jsem, co bych mu ukázal, ale neměl jsem nic, žádnou fotografii.

„Hast du auch ein Mädchen?“ zeptal se mě, ale já mu nerozuměl. Chvilí jsem na něj civěl a marně pátral, na co se mě ptá.

„Mädchen. Freundin“, opakoval mi, když viděl, že nerozumím. Potom zaklepal prstem na to místo, kde měl svoji fotografii a mně se rozsvítilo. Opatrně jsem zavrtěl hlavou.

„Dann, sei gern. Jetzt ist es besser keine zu haben. Du wirst eine nach dem Krieg finden.“

Nevěděl jsem, co mluví. A ani jsem to nechtěl vědět. Byl bych radši, aby byl zticha. Kdyby nás tu takhle našel velitel. Přiložil jsem prst ke rtům a on pochopil. S povzdychem kývl a sklopil opět hlavu. Z jeho pohledu jsem po pár minutách vyčetl, že je myšlenkami daleko, daleko odsud. Asi myslí na tu svoji Heike. Jistě to pro něj není nic hezkého, když je od ní vzdálen na hony. Ale může na ni myslet a určitě jí často píše. Aspoň ve svých vzpomínkách může odejít z války a někam si jít s Heike sednout nebo zatančit. Čas mu tak lépe utíká. Ale co já? Mohu vzpomínat na domov, na nemocného otce, na matku, která je strachy bez sebe – její jediní dva synové jsou ve válce a mohou být každou chvíli mrtvi, její manžel těžce churaví a není naděje na zlepšení. Mohu vzpomínat na svého staršího bratra, který se dal k letectvu a jistě sestřeluje jeden německý letoun za druhým, avšak zároveň může chvíli co chvíli někdo sestřelit jeho. Pro mě je lepší žít neustále v přítomnosti, vzpomínky by mi

činily situaci ještě horší.

„Brzy se zase setkáte. Válka už dlouho nepotrvá a vy budete co nevidět zase spolu.“

Dodnes si nedokážu vysvětlit, kde se ta slova zase ve mně vzala. Ale pamatuji si, že už mně to bylo jedno. Nelitoval jsem toho, co jsem řekl. Vůbec, byl jsem rád, že jsem to řekl.

S úsměvem přikývl. Nevím, jestli mi rozuměl, ale určitě poznal, že jsem řekl něco dobrého.

„Válka skončí a ty se vrátíš domů. Ke svým rodičům a ke své Heike.“

Zachytil to jméno a znovu se usmál a zakýval: „Ja, Heike. Sie ist meine Freundin.“

„A potom se vezmete. Budete mít velkou svatbu v kostele a přijde se na vás podívat spousta lidí. Zvony budou vyzvánět jen pro vás a vy budete ten nejšťastnější pár pod sluncem. Bude hostina, spousta přátel vám bude připíjet na zdraví, bude vám přát šťastný život a hodně dětí. Vy budete tančit, budete žít jeden pro druhého a budete šťastní.“

Opravdu nevím, odkud se to tehdy ve mně vzalo. Heinz mi užasle naslouchal a přitom mi nerozuměl ani slovo. Vypadal ale rád, že k němu mluvím. Snad v tom vytušil něco přátelského. Nevím, jestli v tom bylo něco přátelského. Možná ano. Každopádně mi Heinz už vůbec nepřipadal, že je vlastně zajatec. Byl to normální člověk z masa a kosti jako já. A kdyby tu byl bar, pozval bych ho jistě na whisky.

„Máš rád whisky?“ zeptal jsem se ho.

Okamžitě porozuměl tomu slovu, polkl a dychtivě zakýval hlavou.

„Jenže já žádnou nemám. Nemám“, rozhodil jsem rukama do prázdna. „Ale taky bych si dal.“

Co mi to bylo platné! Heinz vyčetl mé gesto a jeho rozzářený úsměv zmizel.

„Jednou tě snad možná pozvu. Až někdy náhodou pojedíš kolem Greenvillage, tak se stav.“

A přitom jsem věděl, že je to holý nesmysl. To se určitě nikdy nestane, že by měl cestu kolem. Když už se někdo do Greenvillage dostane, tak proto, že tam zabloudil. Krom toho vlastně ani neví, co mu chci říct.

„Greenvillage“, zopakoval jsem mu s rukou na hrudi, „to je můj domov. Rozumíš?“

Okamžitě pochopil a zakýval: „Ja, ich verstehe. Dein Heim. Mein ist in Lützelburg. Lützelburg. Nicht weit von Augsburg, weisst du?“

Nic mi to neřeklo. Ale v tu chvíli to ani nebylo podstatné. Už takhle jsem toho o něm věděl relativně mnoho. Je z nějakého Lützelburgu, kde na něj čeká rodina a Heike. Je to moc pěkné děvče. A whisky nepohrdne. Vzpomněl jsem si na to, jak jsme ho tu našli. Jak tu ležel schoulený a já se ho bál. Byl to pro mě naprosto neznámý člověk. A teď? Mluvíme tu spolu a vlastně každý pro sebe, protože nerozumíme tomu druhému. Já rozumím tomu, co povídám já a on

rozumí tomu, co povídá on. A přitom si tak báječně rozumíme.

Asi za půlhodiny se vrátila moje rota. Ještě než vyšli ze zatačky, uslyšel jsem nejdřív jejich hlasy a dupot. Rychle jsem se postavil a znovu namířil na zajatce svou zbraň. A mám dojem, že i mé oči se opět samy od sebe zamračily. Heinz se na mě podíval a do jeho pohledu se vrátil smutek a obavy zároveň. Oba jsme vstoupili zpátky do války.

„Tak co, Davisi, všechno v pořádku?“ zeptal se mně seržant, ještě než ke mně došel.

„Všechno v pořádku, pane.“

„Nestalo se nic?“

„Nic, pane.“

Pozoroval jsem, jak Heinze dva z nás zvedli a rukama do něj zezadu strkali, aby šel rychleji. A tak šel, s rukama vztyčenýma a obličejem k zemi. A my za ním.

Zařadil jsem se zpátky do skupiny vedle Petera. Teprve teď si uvědomuji, že to bylo poprvé, co jsem hleděl Heinzovi na záda.

„Tak co, jak jste si pokecali?“ zeptal se mě pobaveně Peter. Neměl ani tušení, jak blízko byl k pravdě.

„Jo“, odpověděl jsem krátce, takže Peter nabyl dojmu, že má odpověď byla taky vtípem.

A pak jsem se ho zeptal: „Myslíš, že má cenu ještě bojovat? Válka určitě brzy skončí.“

Peter neřikal nic a tak jsem byl radši také zticha a pokračoval v chůzi.

Bylo to poprvé a naposled, co jsem potkal vojáka Heinze. Od té doby jsem ho již nikdy neviděl. Nevím ani, jestli ještě žije. Občas si na něj vzpomenu a ptám se sám sebe, zda vůbec přežil samotnou válku. Co se s ním stalo? Vím jen, že byl převezen do zajateckého tábora necelých sto mil od našeho stanoviště. Dál už nic. Ale pokud se dožil konce války a já pevně věřím, že ano, určitě se oženil. Hospodaří někde na statku a má s Heike spoustu dětí. Zajímalo by mě, jestli si on také na mě někdy vzpomene. Na takové setkání uprostřed války se nedá zapomenout. Určitě si na mě pamatuje. Je to dobrý člověk, to se na lidech hned pozná.

MANUÁL

Výuka na naší škole probíhá ve dvou budovách. Jedná se o oddělení elektrotechnologické a strojní. V běžné mluvě mezi kantory, kde není moc času nazbyt, však spíše používáme kratší výrazy „jdu na elektro“ nebo „jdu na strojárnu“, případně „letím na elektro/letím na strojárnu“.

Během přípravného týdne doporučujeme zjistit si co nejkratší trasu mezi oběma budovami a do školní jídelny.

Při vstupu do budovy si odčipněte. Kdo tak neučiní, jako kdyby ani nebyl.

Pokud patříte do mladší věkové kategorie, pro jistotu si vezměte do ruky přezůvky. Předejdete tak případnému incidentu s dozor konajícím učitelem, který by vás mohl považovat za studenta.

Před nástupem do hodiny si ověřte, potřebujete-li do třídy křidu nebo fixu. Stanovte si rovněž cíl hodiny: chcete studenty něco naučit nebo jdete pouze vydělat peníze či odcházíte s jediným přáním – přežít. Se zvoněním okamžitě vyražte do třídy a neberte si příklad z kolegů, kteří s odchodem otálejí. Máte-li volno, počítejte s tím, že určitě někde suplujete.

Před započítím výuky запиšte do třídní knihy. Neučiníte-li tak, bude to považováno, jako kdybyste ve třídě ani nebyli a navíc se ocitnete na černé listině paní zástupkyně. Nevymlouvejte se, že počítač nefunguje. Počítač funguje, vy nefungujete.

Pro výkon vašeho povolání je nezbytná fyzická zdatnost, na niž budou postupně kladeny vyšší nároky. Po splnění dvacetiminutového limitu na přeběh mezi budovami bude váš čas postupně krácen na deset a na pět minut. Takto získané fyzické předpoklady můžete zúročit na učitelské štafeti v rámci Sportovního dne ředitelky školy.

Před odchodem ze školy si dobře rozmyslete, na které budově budete trávit následující den a které pomůcky tam budete potřebovat. Počítejte však s tím, že zcela jistě na něco zapomenete, zejména nepatříte-li do nejmladší věkové kategorie. Určitě si nezapomeňte připravit kopie. Je docela možné, že kopírka nebude příští den fungovat. Pokud je vaše potřeba kopírovat akutní, je zcela jisté, že bude kopírka mimo provoz. Nenoste si domů testy, stejně je zas přinesete do školy neopravené.

Spatříte-li na chodbě opuštěný modrý hrnek vychladlé kávy, vraťte jej do kabinetu jazyků.

A budete-li na pochybách, jestli vám to všechno stojí za to, vezměte v úvahu následující faktory:

- a) prázdniny
- b) školní jídelna
- c) zábavný večer s pohoštěním 2x ročně (nejedná se o reklamní akci)
- d) báječný kolektiv

UČITELOVO JARO

Březen se přehoupl do své druhé půle a dal zimě definitivní sbohem. Rtuť povyskočila o několik dílků a rázem je všechno jinak. Jarní půda do sebe nasákla poslední zbytky sněhu a už pomalu probírá svůj zelený šatník, ze zahrádek se na nás usmívají první sněženky a z chodníků se na nás mračí psi exkrementy. Ze všech možných děr a škvír vylézají mouchy a brouci, housenky a stonožky, pavouci a mravenci, ve vzduchu pokřikují neviditelní skřivani, na strojírně se vrací čapí rodinka, slunce chodí spát čím dál později, lidé sundávají

kabáty a čepice, zimní boty a zimní pneumatiky, pumpují kola, s nevidanou rozkoší se hrabou v hlíně a stříhají keře a učitel si řekne, jaká je to úžasná relaxace dýchat čerstvý vzduch a vypustit z hlavy školní povinnosti.

A pak si povzdechne: „Ach jo.“

Ruch ve třídě probere učitele z jarního snění. Uvědomí si, že je na čase sebrat písemky a pokračovat v procesu. Neustálým sledováním hodiněk se snaží popohnat čas, který se nekonečně vleče a co horšího, ještě ho čeká sedmá hodina, která zase nebude stát za nic. Jarní únava se podepíše na každém, jak na učiteli, tak na žákovi. Toho ale zvonění probudí z letargie a najednou opouští školu pln energie, zatímco učitel se dovleče do sborovny a je rád, že je rád. Takhle totiž vypadá jeho jaro. Učebna zalitá sluncem a tudíž nevhodná k dosažení alespoň uspokojivých pracovních výsledků. S jarním vzduchem proudí otevřeným oknem dovnitř zároveň rachot traktorů, které se vesele vrací ke své zemědělské práci. Místo odpoledního zahradničení čeká učitele opravování jarních čtvrtletních písemek, které už nepočkají, protože zítra je jarní klasifikační porada a hned další den jarní rodičovské schůzky. Prsty nejsou špinavé od hlíny, ale sněhobílé od křídý. Místo mrkve, salátu a brambor bude sázet pětky. Teplota sice stoupá, ovšem na rodičovských schůzkách se drží stále na bodu mrazu. Nebude hustit vzduch do pneumatik, ale fakta a vzorce do hlav žáků, kteří je však stejně pouští druhým uchem ven. A co je nestihl naučit doposud, nemá šanci je naučit za jarního počasí.

Co s tím? Můžeme být alespoň vděční Janu Amosovi nejen za jeho nesporný přínos v oblasti vzdělání, ale i za to, že se narodil v tak příhodné roční době, že si tu můžeme uprostřed jara společně posedět, dát stranou naše běžné školní starosti a bavit se o tom, co všechno se chystáme na jaře udělat. A chcete-li na závěr potěšit, nebude to dlouho trvat a už brzy budeme spolu opékat buřty na školním dvoře. Rozdáme vysvědčení a řekneme si, tak to by bylo všechno. Než k tomu ovšem dojdeme, bude nejprve třeba vyřídit pár maličkostí jako překlenout maturity, sestavit a opravit čtvrtletky, přezkoušet, zapsat známky, sečíst hodiny, vytisknout přehledy, zapsat do Bakalářů, jít na poradu, udělit důtku, poslat dopis rodičům, doplnit do Bakalářů údaje, které jste tam určitě vnesli, ale zřejmě neuložili, vytisknout vysvědčení, dojít si ještě pro jeden blanket, znovu vytisknout, sehnat kolegu, který by s vámi a s vaší povedenou třídou byl ochoten jít na exkurzi, uklidit třídu, vybrat peníze na její vymalování, běžet honem na vedlejší budovu pro zapomenutá vysvědčení, přiběhnout do třídy, naposledy je seřvat, rozdat vysvědčení, varovat žáky před nebezpečími, která na ně mohou během prázdnin číhat, i když oni si je sami stejně vyhledají, upozornit je na to, že jsou stále žáky naší školy, dát židličky nahoru a potom je konečně pustit domů. Přeji vám k tomu všemu hodně elánu!